

POKALBIAI SU KOLEGA

interneto svetainėje (arba – alberpili@takas.lt)

2. NAUJI UGDYMO PRIORITETAI

- ***Kodėl prakalbote apie naujos krypties moksleivių meninį ugdymą ir meno mokytojų rengimą?***
- Pirmiausia todėl, kad besiformuojančiai naujai visuomenei būtinas dorinio imuniteto puoselėjimas, nes jos piliečiai, netolimoje praeityje akylai vykdę įvairaus profilio elgesio nuorodas, akivaizdžiai stokoja atsparumo plūstančiam blogiui, - aktyvėja dvasinių idealų korozija, skausmingai atsiveria žmonių dorovinis nuosmukis, plinta gamtos bei sielos tarša, nusikalstamumas... (Pavyzdžiui, Klaipėdos m. Švietimo skyriaus paskaičiavimu, reikalingi 15 policininkų, kurie dežuruotų bendrojo lavinimo mokyklose nuo 8 val. iki 15 val.) Šios antikultūros plitimo negali sustabdyti nei politikai (įrodymui argumentų nereikia, nes jau turime tai, ką turime.), nei įvairiaspalvė religijų (bažnyčių) puokštė (prisiminkime nūdienos Airijos protestantų ir katalikų, musulmonų ir judėjų karus, Romos ir Maskvos hierarchų nesutarimus... Juolab, kad ne visi mokiniai renkasi Tikybos dalyką). Šios atsakingos – dorinio imuniteto puoselėjimo misijos privalėtų imtis visus jaunosios piliečius apimanti Mokykla, - ***Mokytojas, gebantis konstruktyviai sąveikauti su Šeima ir drauge su ja puoselėti vaikų, visos sociokultūrinės erdvės dorinį imunitetą.*** Tai – labai svarbi socialinė nūdienos pedagogikos ir ypatingai jos meno dalykų (dailė, choreografija, grožinė literatūra, muzika, teatras ir kt.) mokytojų misija.
- ***Bet moksleivių meniniam ugdymui skiriamas nemažas dėmesys: gausus muzikos, meno mokyklų tinklas, atitinkamų dalykų pamokos bendrojo lavinimo mokyklose... Kodėl reikia šį klausimą akcentuoti?***
- Todėl, kad ***reikia keisti vertybinius ugdymo prioritetus***, o šį uždavinį – ***meninį dorinimą*** – įgyvendinti gali tik specialiai parengti ***naujos krypties meninio ugdymo mokytojai***. Esminis skirtumas slypi štai kur. Šalyje nūnai rengiant meninio ugdymo pedagogus tradiciškai orientuojamasi į ***prioritetinį daugiabriaunių technologijų ar technikų plėtojimą, racionalaus meno prado vaidmens išryškinimą, studento specifinių žinių gausinimą ir atitinkamų įgūdžių lavinimą***. Niekas nenuneigs šių gebėjimų svarbos. Tačiau akivaizdu, jog absoliutizuotas jų ugdymas ir koncentruotas dėmesys atitinkamoms vertybėms minimalizuoja auklėjamąjį meno poveikį asmenybei. Akivaizdu ir tai, kad būsimasis mokytojas aukštojoje mokykloje neįgyja metodologinio pagrindo ir metodinės patirties, kurie būtini meno dvasinėms inspiracijoms aktyvinti ir sėkmingai funkcionuoti.
- ***Turite pagrindo kalbėti apie efektyvesnį meninio ugdymo procesą, apie alternatyvas rengiant meninio ugdymo mokytojus?***
- Sukaupta teorinė ir praktinė patirtis leidžia teigti, kad šalies aukštasis mokslas jau galėtų (ir privalėtų!) rengti visiškai kitokios – naujos krypties meninio ugdymo mokytojus, gebančius iš esmės keisti ugdymo turinį ir procesą. Parengti specialių ***principų kompleksai*** bei ***autoriniai*** Asmeninės prasmės (APM, - A. Piličiauskas) ir Emocinio imitavimo (EIM, - L. Navickienė) ***metodai***, kurie teorinę ir praktinę aprobaciją praėjo dešimtyse daktaro disertacijų ir magistro darbų, leidžia išryškinti unikalų moksleivių meninio dorinimo procesą ir jo pageidaujamas pasekmes. Minėtų teiginių pagrįstumą patvirtino ir ilgalaikė praktika privačioje (bene, pirmoji šalyje) mu-

zikos mėgėjų mokykloje *Credo*, kur ugdymo procese prioritetas buvo skiriamas **meniniam moksleivių dorinimui, jų protinių interesų tenkinimo link**. (Mokykla autorius vadovaujama sėkmingai veikė 1991-1995 metais, o jos moksleivių skaičius per ketverius metus išaugo nuo 13 iki 127.)

- ***Tai jūs teigiate, jog nūdienos meno pedagogika neatlieka vaikų socializuojančio vaidmens?***
- Suprantu, kad teigiamas atsakymas į šį klausimą yra labai nemalonus. Tačiau vidiniam auditui atlikti paimkime tokią tezę: ***sėkmingo meninio ugdymo kriterijus yra poreikio meninėms vertybėms ir meninei raiškai puoselėjimas***. Manau, sutiksime, jog nedaug šalyje atrasime kurios nors meno šakos (dailė, choreografija, grožinė literatūra, muzika, teatras) puoselėtojų, kurie išdidžiai ištars: man ugdymo procese pavyksta išsaugoti įgimtą žmogaus poreikį Grožiui ir toliau jį sėkmingai plėtoti Gėrio ir Tiesos link. Todėl, pesimistiškai vertindamas esamą situaciją, išvelgiu dėsningumą: labai dažnai ***meninio ugdymo metai mokykloje yra atvirkščiai proporcingi mokinių poreikiui sąveikauti su menu***. Kitais žodžiais, ***kuo daugiau mokome ugdytinius meno dalykų, kuo daugiau suteikiame mokiniams žinių ir atitinkamų įgūdžių, tuo labiau mažta auklėtinių poreikis meno kūrinuose užkoduotam Grožiui***. Apmaudus šis teiginys dar ir todėl, kad vien per pastarąjį dešimtmetį adaptavome daug importuotų metodų, nemažai jų sukūrėme patys aprobeudami disertacinių tyrimų metu, o situacija negerėja... Todėl galima teigti: ***Mokykla, išmokiusi pažinti raides, natas, spalvų reikšmes, išugdžiusi atitinkamus motorinius ir plastinius gebėjimus bei įgūdžius, nesuformuoja poreikio sąveikauti su meno kūriniais, neturi įtakos ugdytinių dorovingumui ir todėl lieka labai išsiskolinusi Mokiniui, Tautai, Valstybei***. Akivaizdu, kad tokios padėties priežastis – minėtasis mokytojų prioritetas racionalistiniam meno pradui, kuris moksleivių ugdymo procese neleidžia išryškinti nei kūrinio asmeninės prasmės, nei meninės raiškos visuomeninės reikšmės. Sukaupia asmeninė ir kai kurių kitų pedagogų partitis leidžia teigti, jog šią nepageidaujamą situaciją galima neutralizuoti ir žymiai optimizuoti, tuo visuomenei įrodant meninio ugdymo galimybes ir svarbą.
- ***Išėitu, kad universitetinis mokytojų rengimo efektyvumas yra žemas?***
- Iš tikrųjų gaila aukštosiose mokyklose tradiciškai rengiamų mokytojų, nes jie vėliau klasėse labai dažnai ***be blogos valios puoselėja antiporeikį meno šedevrams***, dalyvaudami deformuotos kultūros (antikultūros) formavimo procese. Akivaizdu, kad taip dirbdami jie puikiai ***suvokia moksleivių nepasitenkinimą ar net priešišumą***. Ir tai yra logiška pasekmė: mąstantis žmogus negali būti pakantus “prekybos agentams”, įkyriai siūlantiems vis tą pačią prekę, kurios vertės jie chroniškai nesugeba įrodyti. Akivaizdu, jog toks ugdymo procesas ***primena moralinį prievartavimą***. Paradoksas: pamoką (kurioje, atrodo, turėtų vyrauti įvairiausių emocijų sklaida ir nuoširdžiausia humanistinė jausmoraiška, kurios mums, meno pedagogams, galėtų pavydėti tikslųjų mokslų atstovai) jos dalyviai – mokytojas ir mokiniai – neretai apibūdina kaip “košmarus ant raganų kalno”... Pabuvojus tokioje ugdomųjų partnerių sąveikoje kalbos apie “didžiulę auklėjamąją meno jėgą...” skamba ne tik deklaratyviai, bet ir šventvagiškai.
- ***Piešiate nemalonių vaizdą...***
- Natūralu, kad mokytojas puikiai jaučia šį ugdytinių priešišumą ir todėl, jeigu tik atsiranda mažiausia galimybė, jis keičia darbo profilį ar net profesiją. Pavyzdžiui, keleri tūkstančiai šalies aukštosiose mokyklose parengtų – ir valstybei labai brangiai kainavusių – muzikos mokytojų jau seniai galėjo užtvindyti bendrojo lavinimo mokyklas, jeigu, ieškodami psichologiškai saugesnės darbo vietos jie nebūtų įsidarbinę vairuotojais, kirpėjais, prekybininkais...
- ***Ar išvelgiate “šviesą tunelio gale”?***
- Įžvalgos – optimistinės, nes šalyje turime jau sukaupę unikalią patirtį Sukaupia teorinė meninio dorinimo bazė ir praktinė patirtis taip pat buvo aprobeuojama vadovaujant Lietuvos muzikos akademijos Kauno fakulteto Bendrosios muzikos didaktikos katedrai, rengiančiai muzikos mokytojus – bakalaurus ir magistrus. Šie absolventai beveik 100% dirba bendrojo lavinimo mokyk-

lose,- tai unikalus aukštosios mokyklos naudingo veikimo koeficientas viso pasaulio universitetų, rengiančių muzikos mokytojus, kontekste. Toks NVK liudija visiškai kitoki mokytojų rengimo efektyvumą.

- ***Kokios dar priežastys skatina galvoti apie moksleivių meninio ugdymo pertvarką?***
- Būtina optimizuoti ***moksleivių meninės raiškos pasirinkimo galimybes***. Pedagogų profesinės raidos centro duomenys (žr. "Informacinis leidinys".- 2002, Nr.7) apie kiekybinį bendrojo lavinimo mokytojų santykį akivaizdžiai liudija ***galimybių disproporcijas***, teikiamas šalies moksleiviams pastarųjų gebėjimams lavinti, jų meniniams interesams tenkinti: 3783 muzikai (iš jų 269 ne specialistai), dailės – 1809 (598), choreografijos – 555 (124) ir teatro – 13 (0) pedagogų. Jei- gu dar čia "priimtume" 5467 lituanistus (juk grožinė literatūra – taip pat menas, kuri analizuojant meninio ugdymo aktualijas kažkodėl dažniausiai pagarbiai apeinama) dirbančius lietuviškoje ir tautinių mažumų mokyklose, 3479 muzikus, ugdančius muzikos ir meno mokyklų moksleivius... Šie skaičiai akivaizdžiai ***liudija prieštaravimų žirkles tarp pavienių meno šakų***. Nemanau, kad kam nors kiltų tokia mintis: skinkime vešliau žaliuojančią muzikos ar dailės lapiją ir dirbtinai tvirtinkime lapus prie plikokų tetaro ar choreografijos šakų... Reikalinga kurti išmin- tingą moksleivių meninio ugdymo politiką (tada, pavyzdžiui, paaiškėtų, jog būtina susirūpinti ne aktorių ar režisierių, o teatrinio ugdymo mokytojų rengimu. Ar ne paradoksas, kad viena Vilniaus bendrojo lavinimo mokykla šiomet taip ir nesurado teatrinio ugdymo mokytojo, nors paieškose dalyvavo ir Švietimo skyrius, ir teatro vaidybininkus rengianti aukštosios mokyklos ka- tedra.) Laikas įsisąmoninti, kad yra ***didžiulis skirtumas tarp "pačiam sugebėti reikštis mene" ir "mokyti kitus meninės raiškos"***. Deja, šios aksiomos vis dar nesuvokia absoliuti dauguma ša- lies aukštųjų mokyklų, rengiančių meninio ugdymo (dailės, muzikos, teatro...) mokytojus. Tai- gi, ir šiuo aspektu reikalingi naujos krypties pedagogai.
- ***Kokią įsivaizduojate "pradžią pradžią"?***
- Akivaizdu, jog meninio ugdymo mokytojų rengimui reikalingos ***naujos krypties programos, kurių centre turėtų iškilti Žmogus, jo savitumas ir vertė, jo kūrybiškumas ir humanistinis ak- tyvumas***. Ir tai – ne įprastiniai, ligi šiol vis dar deklaratyvūs lozungai ar blefuojančios kai kurių menininkų teiginiai, o visiška realybė, kuriai įgyvendinti reikia labai nedaug ko – šeiminiško požiūrio į tai, kas aplinkui vis dar, deja, vyksta. Esu įsitikinęs, kad naujos krypties programos (įgyvendinamos dviejų pagrindinių ugdymo partnerių – Šeimos ir Mokyklos) turėtų būti stipri priešprieša pavojingai įsigalinčiam ***netikrumui, nesaugumui, pykčiui, prievartai*** ir kt. mokslei- vių išgyvenimams.
- ***Ačiū už pokalbį.***